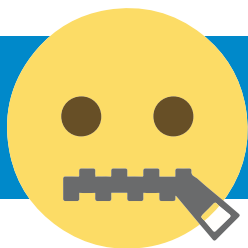

חופש הביטוי שוברים את השתיקה

פורסם: 30.1.2017

משנה שעברה להכניסם לבתי הספר לא עבד בפועל, ואנשי הארגון הרצו בפני תלמידים בכמה מוסדות חינוך שונים ברחבי הארץ.

חוזר מנכ"ל תשעז/4(ב), י"א בכסלו התשע"ז 11 בדצמבר 2016

תמצית ההוראה:

התכנית הלאומית ללמידה משמעותית חותרת למצוינות ערכית וחברתית ולכינונה של חברת מופת במדינת ישראל. לשם כך על מערכת החינוך לחזק את המעורבות של התלמידים בסוגיות מוסריות וחברתיות ולעודד שיח חינוכי על נושאים שנויים במחלוקת, ובכלל זה נושאים פוליטיים ואקטואליים, באמצעות דיון פתוח, הוגן ומכבד. שיח שבו תלמידים יכולים להביע את דעתם, לחשוב ולהתלבט הוא מאבני היסוד של הלמידה המשמעותית: ערך ללומד ולחברה, מעורבות הלומד ורלוונטיות ללומד (עמ"ר).

[להמשך קריאה](#)

תמצית השינויים מההוראה הקודמת:

החוזר מחדד את המחויבות של הדוברים - מורים וגופים חיצוניים - בפני תלמידים לעצם קיומה של מדינת ישראל ולחוק החינוך הממלכתי ומדגיש את האיסור לפגוע בלגיטימיות של מדינת ישראל ומוסדותיה הממלכתיים, ויחד עם זאת מאפשר לבקר את המדינה בתנאי שהשיח נעשה בגבולות הסייגים שצוינו לעיל. כמו כן החוזר מדגיש שלא תותר כניסתם של גורמים חיצוניים ודוברים חיצוניים שיש בפעילותם, בין היתר, לעודד גזענות, אפליה, הסתה, קריאה לאלימות, תעמולה מפלגתית שלא בהתאם להנחיות חוזר המנכ"ל בעניין זה ושיח הפוגע בלגיטימיות של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. כמו-כן, לא תותר כניסתם של דוברים שעברו עברה שיש עמה קלון או של גוף הפועל בניגוד לחוקי מדינת ישראל או של גוף שיש בפעילותו לערער על עצם הלגיטימיות של גופים ממלכתיים (כגון צבא ההגנה לישראל ובתי המשפט).

בעקבות תיקון זה בחוזר המנכ"ל [פנתה האגודה לזכויות האזרח ליועצת המשפטית של משרד החינוך](#) בבקשה להורות באופן מידי על ביטול התיקון לחוזר המנכ"ל ולפעול להפסקת

"השאלה האם יש להתיר למורים ולמורות לבטא את עמדתם הפוליטית מעסיקה את הגורמים האזרחיים והמשפטיים במדינת ישראל מאז הקמתה. חוזרי מנכ"ל בנושא זה משתנים מדי כמה שנים, בכפוף למצב החברתי, הביטחוני והפוליטי. יש וסוגיה זו מגיעה לפתחו של בית המשפט והוא הפוסק. בזמנים שבהם שולטת הדעה השוללת את הביטוי הפוליטי של אנשי חינוך, היא מלווה, לעתים, בענישה ויש ומורות ומורים מפוטרם מתפקידם באשמת ביטוי פוליטי. אולם, יותר מכל, סוגיית חופש הביטוי של מורים ומורות היא סוגיה חינוכית מהמעלה הראשונה ויש לבחון אותה מזווית זו." (1)

[השעיית המורה ישראל שירן מעבודתו](#), משום ששלח מכתב בעילום שם ובו המלצה לבטל את לימודי "מורשת רבין" במערכת החינוך הינו דוגמא לקלות בה מושקטות דעות שלא תואמות את הקונצנזוס במערכת החינוך. ב 2014 הוקמה וועדה לבחינת גבולות השיח הראויים במערכת החינוך בעקבות הסערה הציבורית שהתעוררה בפרשת [המורה אדם ורטה](#), שהביע לטענת תלמידה שלו דעות של שמאל קיצוני ולאחר פנייתה לשר החינוך, זומן לשימוע ולאחר לחצים רבים לא פוטר מרשת אורט בה היה מועסק. ההוראות בחוזר המנכ"ל שהוקדשו [לשיח חינוכי על נושאים שנויים במחלוקת מתייחסות לשמירת האיזון בין העמדות השונות](#). הדיון אודות הגבולות חופש הביטוי בנושאים שנויים במחלוקת הינו מהמאתגרים ביותר, כיצד ניתן לאפשר לתלמידים והתלמידות את המרחב לשמיעת דעות מגוונות ולאפשר להם/ן לגבש את עמדתם בנושא וזאת תחת המגבלות הרבות שיש לחופש הביטוי במערכת החינוך. והנה אנו עדים לסערה נוספת [מנהל בית ספר ארגן מפגש עם שוברים שתיקה וזומן לביורר במשרד החינוך](#). משרד החינוך זימן את המנהל לאחר שהוגשה תלונה על הסתה, אך גורמים במשרד מבהירים כי אין ממש בטענות, על אף התבטאויותיו של שר החינוך נגד שוברים שתיקה שנה קודם לכן, אין הנחיה האוסרת על בתי-ספר להזמיןם.

פרשה זו הובילה את שר החינוך נפתלי בנט להוסיף תיקונים לחוזר המנכ"ל אשר אוסרת על כניסתם של גורמים חיצוניים לבית הספר אשר יש בפעילותם כדי לערער על עצם הלגיטימיות של גופים ממלכתיים כגון הצבא והמדינה [ולקדם הצעת חוק](#) שהוכנה והוגשה על ידי חברי הכנסת שולי מועלם ובצלאל סמוטריץ' ממפלגתו נגד "ארגונים שפועלים בארץ ובעולם נגד חיילי צה"ל". מטרתה של הצעת החוק היא לאסור על גופים מסוג זה להיכנס לבתי ספר. השר בנט מכון בהצעה לארגון "שוברים שתיקה", זאת לאחר שאיסורו

וכבודו של צה"ל בחברה הישראלית", תאפשר בעתיד לכל שר, הפעלה סלקטיבית ופוליטית של סמכותו כלפי ארגונים שעמדתם שונה מעמדתו הפוליטית.

הצעה לדיון חינוכי:

מהם ההשפעות האפשריות של חקיקה כזו על:

- בתי הספר
- התלמידות והתלמידים
- המורים והמורות
- החינוך הערכי ועל נושאים השנויים במחלוקת
- החברה בישראל

(1) כוחה של מילה: חינוך להגנה על חופש הביטוי ולהתמודדות עם הסתה וגזענות: תכנית משותפת של אדם המדרשה לדמוקרטיה ולשלום ע"ש אמיל גרינצוויג והאגודה לזכויות האזרח, ע"מ 90

הפרקטיקה הפסולה בה נוקט משרד החינוך בדמות הזמנת מנהלי בתי ספר לשיחות בירור בגין הזמנת ארגון שוברים שתיקה לבתי הספר. האגודה דרשה גם כי היועצת המשפטית תוציא הבהרה בדבר זכותם וחובתם של מנהלי בתי הספר לאפשר לתלמידיהם דיון חופשי ומושכל בסוגיות השנויות במחלוקת בחברה הישראלית. לחשוף אותם לעמדות שונות ומנוגדות, וזאת לרבות הזמנת מגוון ארגונים, דוגמת "שוברים שתיקה" להרצות בפני תלמידים.

[וועדת השרים לענייני חקיקה אישרה \(ב 8.1.17\) פה אחד את הצעת החוק](#) שנועדה למנוע השתתפות של אנשי "שוברים שתיקה" בפעילויות בבתי ספר. הצעת החוק, שבה תומכים שר החינוך נפתלי בנט ויו"ר יש עתיד יאיר לפיד, מקודמת בהליך מזורז.

על רקע ההצבעה על החוק, נשלחה [חוות דעת מטעם המכון הישראלי לדמוקרטיה](#) הקוראת לשרים לדחות אותה על הסף. כותבי חוות הדעת, פרופ' מרדכי קרמניצר וד"ר עמיר פוקס, ציינו כי לפי הגדרות החוק העמומות המוצעות, ניתן לטעון כלפי גופים ואנשים מכל קצות הקשת הפוליטית שבפעולתם הם חותרים נגד מטרות החינוך הממלכתי. כך, העילה של "סתירה למטרות החינוך" או "פגיעה במעמדו

פוסט זה נכתב במסגרת הפרויקט: "כוחה של מילה"

This project is funded by the European Union
פרויקט זה נממן על ידי האיחוד האירופי
ينفذ البرنامج بدعم من الاتحاد الأوروبي

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطنين في إسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

המדרשה לדמוקרטיה ולשלום
كلية للديمقراطية والسلام
The Adam Institute for Democracy & Peace
על-שם אמיל גרינצוויג על-אסמ, إميل غرينتسفايغ
Adam
ادم

